

صرف مقدماتی
(فعل و اسم)

احمد قاری

انتشارات منارہ

انتشارات منارہ
MENAREH PUBLICATIONS

سرشناسه: قاری احمد ۱۳۵۲

عنوان و نام پدیدآور: صرف مقدماتی (فعل و اسم) / احمد قاری

مشخصات نشر: تهران: انتشارات مناره، ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۳۰۳-۳-۶

رده بندی دیویی: ۴۹۲/۷۵

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۴ ص ۲ ق/ ۶۱۳۱ pz

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۱۵۱۵۰

عنوان: صرف مقدماتی (فعل و اسم)

مؤلف: احمد قاری

ناشر: انتشارات مناره

تاریخ نشر: ۱۳۹۵

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

فهرست کتاب

پیشگفتار: ۷

مقدمه: ۱۳

بخش اول (فعل)

۱۷	صرف:	درس اول
۲۱	وزن:	درس دوم
۲۵	فعل:	درس سوم
۲۹	فعل ماضی:	درس چهارم
۳۳	فعل مضارع:	درس پنجم
۳۷	فعل امر:	درس ششم
۴۳	فعل نهی:	درس هفتم
۴۷	فعل مشی:	درس هشتم
۵۱	معدی و زم:	درس نهم
۵۵	معلوم و مجهول:	درس دهم
۶۱	ثلاثی و رباعی:	درس یازدهم

بخش دوم (اسم)

۶۷	مصدر:	درس دوازدهم
۷۱	اسم فاعل:	درس سیزدهم
۷۳	اسم مفعول:	درس چهاردهم
۷۹	صفت مشبیه به اسم فاعل:	درس پانزدهم
۸۳	اسم تفضیل:	درس شانزدهم
۸۷	اسم زمان و مکان:	درس هفدهم
۹۱	مذکر و مؤنث:	درس هجدهم
۹۵	مقصود، مملود، منقوص، صحیح، شبه صحیح:	درس نوزدهم
۹۹	تثنيه:	درس بیستم
۱۰۳	جمع سالم مذکر:	درس بیست و یکم
۱۰۷	جمع سالم مؤنث:	درس بیست و دوم
۱۱۱	جمع مکسر:	درس بیست و سوم
۱۱۵	نکره و معرفه:	درس بیست و چهارم

پیشگفتار:

آموزش زبان عربی با هر هدفی^۱ که باشد شایسته است به صورت «مرحله‌ای» انجام گیرد و از «مرحله مقدماتی» آغاز شده و به «مرحله پیشرفته» منتهی می‌شود. «مقدمه مناسب» ضامن بقای دو اصل «تسهیل حداکثری» و «ماندگاری حداکثری» است، چرا که ورود مناسب بر تهاجم و تعارض مفاهیم جلوگیری کرده، به ذهن متعلم فرصت تحلیل ابتدایی را می‌دهد، تا این امر در فراگیری، موثرتر آن است که مورد غفلت قرار گیرد. کتاب پیش رو مرحله مقدماتی نام گرفته است و همچنین مقدمه کتاب «مهذب الصرف».

عناصر زیر از خصوصیات این مرحله است.

- ا. بیان مبانی و مفاهیم متناسب با فهم اولیه.
- ب. مطابقت صددرصدی تمام مطالب کتاب (هم از مندرج و تمارین) با اهداف آموزشی دوره مقدماتی.
- ج. بیان پیش فرض‌های مفاهیم مرحله بعد، بدون پیچیدگی و این در حالی است که خودش نیازمند پیش فرض نیست.
- د. حجم کم و متناسب با درس جهت ایجاد مقدمه مفید برای مرحله بعد.
- ه. عمومی^۲ بودن مطالب.
- و. فراوانی کاربرد.

۱ اهداف احتمالی عبارتند از «فهم قرآن کریم و روایات»، «فهم کتب علمی قدیم» و «مکالمه عربی». اگرچه مکالمه عربی هدف اصلی نیست ولی بستری مناسبی برای آموزش ادبیات عربی است، به آن جذابیت می‌بخشد، آن را پویا و کاربردی نشان می‌دهد.

۲ عمومی بودن بدین معناست که این علم به این مطالب در تلمذ درس‌های بعد ضروری است.

با پشت سر گذاشتن این مرحله، پایه اصلی مفاهیم صرفی بناگذاری می‌شود. بعضی از مؤلفین مرحله مقدماتی، به بیان گלچینی از همه مباحث مرحله پیشرفته پرداخته و قصدشان ایجاد آشنایی و غرابت زدایی از مباحث دوره بعد می‌باشد که با این کار به مقدمه بودن این دوره آسیب کلی وارد می‌کنند. از این رو نباید در این مرحله به بیان همه سرفصل‌ها پرداخت.

چند تذکر مهم برای متعلمین: «تضمین موفقیت»

برای رسیدن به اهداف آموزشی، هر یک از دو عامل «متعلم و معلم» وظایفی دارند که انجام کامل و صددرصدی آنها شرط لازم جهت نیل کامل به اهداف مزبور می‌باشد.

«تحد بل علم» امری است که باید روشمند و گام به گام انجام شود. اگر آن گام‌ها درست برداشته شود به مقصد نخواهیم رسید. تحصیل علم حداقل^۱ دارای سه مرحله اساسی است که غفلت از آنها جایز نیست. این مراحل عبارتند از: «پیش مطالعه، تدریس کلاسی^۲ و مباحثه». که به بیان اهمیت هر یک می‌پردازیم.

پیش مطالعه:

نشاط روحی و علمی سرکار، اطمینان بنفس علمی (عدم خود کودن بینی^۳)، مرور کافی و تثبیت مطالب از خصوصیات پیش مطالعه است. ایجاد فرصت رفع اشکالات و ایجاد فرصت موشکافی مسائل و دقت بیشتر از نتایج این عنصر است.

ضرورت پیش مطالعه به قدری است که ایت الله حسن زاده آملی^(حفظه الله) می‌فرماید اگر امر دایر شود بین پیش مطالعه و مباحثه من پیش مطالعه را مقدم می‌دانم. روش ایشان و بزرگان علمی حوزه‌های علمیه مؤید اهمیت این عنصر است.

متعلمی که قبل از کلاس مطالب درس را فرا گرفته است به سه خود فرصت طرح سوال و نقد مطالب را می‌دهد. فردی که در کلاس می‌خواهد درس را درک کند به ذهن خود فرصت حلّاجی و نقد نداده است. پیش مطالعه حتی اگر صد درصدی نباشد نیز بسیار موثر است. آنچه قطعی و ضروری است اینست که هر متعلمی باید توان خود را صرف انجام پیش مطالعه ای مفید و موثر با «اراده فهم حداکثری» بنماید.

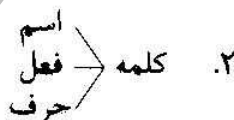
^۱ و حداکثر دارای مرحله پژوهش و تدریس نیز می‌باشد

^۲ منظور از تدریس کلاسی، گوش فرا دادن و توجه به تدریس استاد، رفع اشکالات و طرح سؤال است

^۳ از عناصر انگیزه‌زدا همین سختی مطالب علمی است. با بررسی‌های انجام شده در مشوره‌های تخصصی تحصیلی و آموزشی، ثابت شده است که علت بی‌انگیزگی بسیاری از طلاب سختی مطالب علمی است و حال آن که این سختی کاذب است و با پیش مطالعه شکسته شده و فهم درس سهل و آسان می‌شود

در این راستا مطالب ذیل توصیه می شود:

- اختصاص زمان کافی^۱ به پیش مطالعه
 - توجه کامل به مطالب علمی
 - اولویت دادن به پیش مطالعه گروهی و مباحثه ای بر انفرادی
 - برای هر مطلبی بیش از یک دقیقه وقت گذاشته نشود و به مطلب بعدی پرداخته شود تا دچار سوء مدیریت در اختصاص وقت پیش نیاید.
 - مطالب بصورت دسته بندی و نموداری نوشته شود، چرا که نموداری کردن مطالب در احاطه علمی و بایاط مطالب و ارتباط دروس مختلف بسیار مؤثر بوده و فهم کامل تر و راحت تر و مرور سریعتر مطالب و در نهایت در «ماندگاری علم» نقش بسزایی دارد.
 - برای تبیین بهتر مثالی ذکر می شود: به این دو طریقه بیان توجه کنید:
۱. «کلمه به ... نوع سوم می شود. نوع اول عبارت است از اسم، نوع دوم عبارت است از فعل و نوع سوم عبارت است از حرف».

ملاحظات زیر در مورد این دو نوع تقسیم قابل توجه است:

- الف: تعداد کلمات عبارت اول ۲۴ کلمه است و در عبارت دوم ۲ کلمه است
- ب: خواندن عبارت اول ۷ ثانیه وقت می خواهد در حالیکه خواندن عبارت دوم نیم ثانیه بلکه کمتر است
- ج: فهم عبارت اول منوط به تصور عبارت دوم است
- د: فهم عبارت دوم آسانتر است
- ه: در عبارت اول احتمال «پس گرد» وجود دارد ولی در دسته بندی «پس گرد» وجود ندارد یعنی به محض رویت مفاهیم، انتقال صورت می گیرد.

در «دسته بندی» لحاظ مطالب زیر ضروری است:

- ا. «مفاهیم اصلی» از «غیر اصلی» جدا شود که بوسیله اختلاف رنگ یا بیان تبصره گونه یا ارجاع به پاورقی میسر است و همچنین مطالب زاید حذف گردد.
- ب. اعتدال در فشردگی مطالب دسته بندی در یک صفحه (افراط و تفریط در این امر موجب تداخل در حافظه تصویری مطالب می شود)
- ج. حتی المقدور کلمات حذف و علاماتی مثل «{»، «(»، «:»، «؛»، «<» جایگزین شوند.

د. ثبت اشکالات از مهمترین عناصر پیش مطالعه است، ثبت اشکالات بقدری اهمیت دارد که حتی اگر متعلم پاسخ آن را نیابد باز هم در ایجاد گنجایش ذهنی او در کلاس بسیار موثر است، این امر برای یاد گیری کاملتر آمادگی خوبی ایجاد می کند.

تدریس کلاس

تدریس کلاس مرحله ای است که متعلم، «آماده تکمیل یا رفع نقایص دسته بندی، طرح سوالات و ثبت آنها، درخواست، پژوهش و مطالعه از استاد، نکته نویسی و رسیدن به پاسخ سوالات و برطرف کردن اشکالات بوجه آمادگی در پیش مطالعه می باشد.

مباحثه:

عناصر زیر در هر مباحثه ضروری است:

- ا. بیان کلیت درس (که سبب ارتباط بین ^۱ «مفاهیم» درس با یکدیگر و ارتباط این درس با درس قبل می شود)
- ب. بیان جزئیات
- ج. توجه دادن به این مطلب که مباحثه یک تدریس است نه تمام عناصر علمی و مهارتی که از استاد انتظار می رود از مباحثه انتظار می رود.
- د. طرح سوال از یکدیگر
- ه. ثبت اشکالات
- و. مناسب ترین تعداد برای مباحثه، گروه دونفری^۱ است و نباید از ۳ نفر تجاوز کند

^۱ آنچه در مباحثه بر اهمیت است بیان درس است. یعنی هر کس بیشتر صحبت کند بیشتر بهره می برد و این عنصر در مباحثه دونفره نسبت به چند نفره بیشتر است

چند تذکر برای اساتید محترم:

۱. دفتر دسته‌بندی متعلم بررسی و رفع نقص شود. چه بسیار متعلمینی که اهل دسته‌بندی دروس هستند ولی چون این کار را به صورت صحیح انجام نمی‌دهند به نتیجه مطلوب نمی‌رسند.
۲. ابتدای هر درس از انجام مباحثه سوال شود. این امر در جدیت متعلمین بسیار اثرگذار است.

ویژگی‌های کتاب:

۱. لحاظ عند مهم پیش مطالعه قبل از ورود به درس
۲. استفاد از تک‌ولوژی طرح سؤال، جهت و آماده‌سازی ذهن متعلم
۳. تدوین کتاب در راستای عنصر «تسهیل حداکثری»
۴. انجام تمرینات هدفمند و کافی و متنوع جهت تثبیت مطالب
۵. ارائه تمرین‌ها در بین درس ای بدست آوردن آمادگی کامل جهت ورود به بخش دیگر
۶. در نظر گرفتن زمان (ده دقیقه) مشارکت در انجام بعضی تمرین که بسیار سودمند است، چرا که از اکتفا کردن به «یادگیری حداقلی» جلوگیری می‌کند و انجام تمرین را تا تثبیت کامل و ایجاد ماندگاری بیشتر تداوم می‌بخشد
۷. لحاظ مباحثه در اولین تمرین (که غفلت از آن آسیب جبران ناپذیری ایجاد می‌کند)
۸. لحاظ زمان مورد نیاز برای مباحثه (چرا که از اکتفا کردن به یادگیری حداقلی جلوگیری می‌کند و انجام تمرین را تا تثبیت کامل و ایجاد ماندگاری بیشتر تداوم می‌بخشد)